

PEDAGOŠKO GRADIVO (Jera Ivanc, Tadeja Pungerčar)

Iztok Kovač: HUD PESJAN

Predstava za pogumne otroke

(V/4+, OŠ/1)

AVTORJI PREDSTAVE

Režija in koreografija: Iztok Kovač

Scenarij po predlogi pesmi Hud pesjan Marijana Vodopivca: Iztok Kovač, Jera Ivanc

Ustvarjalci in izvajalci: EnKnapGroup (Ana Štefanec Knez, Luke Thomas Dunne, Jeffrey Schoenaers, Lada Petrovski Ternovšek, Matea Bilosnić in Gilles Noël)

Avtorska glasba in glasbeno mentorstvo: Tomaž Grom

Kostumografija: Barbara Stupica

Scenografija: Barbara Stupica in Zavod EN-KNAP

Asistentka kostumografinje: Katarina Škaper

Izdelava kostumov: Atelje d.o.o.

Oblikovanje svetlobe: Leon Curk

Video: Omar Ismail

Dramaturško sodelovanje in glas: Jera Ivanc

Produkcija: Zavod EN-KNAP

IZHODIŠČA ZA POGOVOR *PRED* OGLEDOM PREDSTAVE

1. Z otroki se pogovorimo o pravilih obnašanja v gledališču, predstavimo jim zakaj so ta potrebna. Bi sploh lahko spremljali predstavo, če bi jih vsi kršili?
2. Pogovorimo se o pravilih obnašanja v različnih okoljih (v družini, med vrstniki v šoli/na igrišču).
3. Vprašamo otroke, kaj si predstavljajo pod besedno zvezo »plesna predstava« in jih pozovemo, naj bodo med predstavo pozorni na ples oziroma različne oblike gibanja.

4. Preberimo pesem *Hud pesjan* Mirka Mahniča, ki je nastala za tv nadaljevanko po literarni predlogi Astrid Lindgren *Erazem in potepuh* (RTVSLO 1971).

HUD PESJAN

glasba: Marijan Vodopivec

besedilo: Mirko Mahnič

En hud pesjan je živel,
se futral je z ljudmi,
z njih župco si je kuhal,
obral jih do kosti.

Enkrat pa enga najde,
ga hoče v lonec dat,
preveč je čudno dišal,
preveč je bil kosmat.

Kdo bil je ta kosmatež,
lahko ugane vsak.
Dihur je bil, kajneda?
Narobe! Bil je vrag.

Pesjan čez kotel padel,
pa s kropom se polil,
ga vrag je brž oglodal,
pa župco vso popil.

Uči nas tale štorja,
da kjer sta vruga dva,
da tisti zmeraj zmaga,
k ma več pesjanskega.

a) Slovar

Kdo so pesjan, peklenšček, vrag (SSKJ: hudoben, zloben, nasilen človek)? Kako so opisani v pesmi? Kaj pomeni štorija (SSKJ: zgodba, povest), futrati se (slovar simbolov: hraniti se, jesti) in župca (slovar simbolov: juha)?

b) Zapis in oblika pesmi

- ◆ Najdemo v pesmi kakšno rimo? (Rima nastane, kadar se ponovijo glasovi od zadnjega poudarjenega samoglasnika dalje.) Kujmo svoje rime. Lahko uporabimo besede iz pesmi.
- ◆ Poiščimo pogovorno zapisane besede (»župco«, »enga«, »dat« »štorja«, »k ma«). Kaj jim manjka? Zakaj? Poskusimo zapeti v knjižni slovenščini. (Ugotovimo, da manjka tem besedam po en samoglasnik – zaradi prilagajanja besedila pravilom pesemske oblike (rimi, melodiji in ritmu oz. številu zlogov.))

c) Vsebina in interpretacija

- ◆ Otroci naj narišejo vsebino pesmi.
- ◆ Ali iz prvih štirih kitic lahko sklepamo na podobno sporočilo, kot ga nosijo sledeči pregovori in pojmi: Oko za oko, zob za zob. Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade. Slabo se s slabim vrača, dobro se z dobrim poplača. Milo za drago (SSKJ: za žalitev, krivico se maščevati tako ali še huje, kot je bila storjena).
- ◆ Kakšno je sporočilo zadnje kitice? Kdo zmaga (»Kdor ma več pesjanskega.«)?

IZHODIŠČA ZA POGOVOR PO PREDSTAVI

1. LIKI

a) Pesjani

Pogovarjamo se

Koliko je bilo pesjanov? V kakšnih odnosih so? So bili prijatelji? Brati in sestre? Družina? Kakšna družina so bili? Je bila kaj podobna tvoji? Po čem se je razlikovala? Opišimo pesjane. Kako so se pesjani vedli drug do drugega? Kaj pomeni, da smo prijatelji? Imaš tudi ti prijatelje? Kako se do njih vedeš?

Se pesjan v pesmi kaj razlikuje od pesjanov v predstavi? Po čem? Kako so se obnašali pesjani v predstavi? Kako so se vedli drug do drugega?

Kako smo se počutili med ogledom predstave? Kaj pa, ko so bili pesjani neprijazni? Kako se počutimo, če smo neprijazni drug do drugega, kot so bili nekajkrat pesjani? Kaj pa, ko smo v skupini neprijazni do koga iz druge skupine? Kako mislimo, da se takrat ta počuti?

Ustvarjamo in se igramo

Z barvnimi svinčniki ali koščki papirja upodobimo besede: jeza, žalost, hudobija, zlo, strah, maščevanje, hudomušnost, veselje, prijaznost, prijateljstvo, solidarnost ...

Besede opišimo z oblikami, letnim časom, delom dneva, rastlinami, predmeti.

Pobrs kajmo po starih fotografijah ali revijah in poiščemo slikovne opise za našete besede.

Vzamemo dva lončka. Na enega narišimo – in na drugega +. Na lističe papirja napišimo oz. narišimo čustva, ki so nam všeč in tista, ki so nam manj všeč. Položimo jih v lončke. Katerih je več? Pogovarjajmo se o zapisih in risbah.

Razdelimo si vloge. Bodimo prijazni in neprijazni pesjani. Opazujemo se. Nekdo zaigra vlogo deklice, babice, dedka, Vražičke. Kaj smo raje? Smo se kdaj počutili kaj drugače?

Pesjani v predstavi niso jedli z rokami. Kaj misliš, kako bi jedli mi, če ne bi imeli rok?

Poizkusimo. Na krožnike ali v lončke položimo koščke hrane (sadje, kruh, kekse ...), roke damo za hrbet in poizkusimo hrano pojesti le z usti. Nam je bilo všeč?

b) Žrtve

Pogovarjamo se

Kdo poleg pesjanov je še nastopal v predstavi? Kako so se pesjani vedli do deklice, babice in dedka? So bili prijazni z njimi? Kako so se ob tem počutili? Jim je bilo všeč, da so jih pesjani vrteli, se malo ponorčevali iz njih? Jih je bilo kaj strah? Kaj pa pomeni, da nas je strah? Bi lahko to čustvo opisali? Smo tudi mi kdaj hudobni? Zakaj? Kdaj? Kako se takrat počutimo? Zakaj misliš, da so bili včasih neprijazni drug do drugega? Kako? So si med sabo pomagali?

Ustvarjamo in se igramo

Pripovedujmo zgodbo o pesjanski družini, tudi o tistem, kar ni uprizorjeno v predstavi.

c) Vrag – Vražička

Pogovarjamo se

Opišimo lik vražičke. Kaj pomeni za predstavo? Kako je v predstavi Vražička ugnala pesjane? Jih je skuhala v juhici, kot se je zgodilo s pesjanom v pesmi? Jih je naučila

pravilnega vedenja kako drugače? Kaj pomeni nekoga poslati na prevzgojo? Kaj se je zgodilo, ko jih je objela? Kako pa se ti počutiš, če te kdo objame?

Ustvarjamo in se igramo

Kako se počutimo v objemu prijatelja, sorodnika ali skrbnika – narišimo ali opišimo svoje občutke.

2. INTERPRETACIJA (primerjava sporočilnosti pesmi in predstave)

Spomnimo se zaključnih verzov v predstavi:

So bli pesjani strašni,
so futral se z ljudmi,
z njih župco so si kuhal,
obral jih do kosti.

Pretepal so jih, zmerjal
in norce z njih so bril,
ni trajalo prav dolgo,
k so vse nazaj dobil.

Če pljuneš, boš popljuvan,
če prdneš, poprden,
zato se ne pretepaj,
če nočeš bit tepen.

Omamljeni, zmedeni,
odprli so oči,
kosmatež jih objame,
pesjanom fajn se zdi.

Uči nas tale štorija,
žlehtnoba moč ima,
prijaznost je močnejša,
brez nje se žvet ne da!

1. Kaj zmaga v predstavi, kaj v pesmi? Dobro ali zlo?

2. Družinsko in medvrstniško nasilje

a) Kako je eno in drugo uprizorjeno v predstavi? Poznamo kakšne primere iz naše okolice ali iz medijev? Kako se z nasiljem soočamo?

3. UPRIZORITEV

Izhodišča za pogovor

1. Scenski elementi in njihove funkcije.

Na odru predstave smo lahko opazili kar nekaj scenskih elementov. (Projekcijsko platno, kotel, pod njim drva; skodele, kuhalnica, palice, žlice, košarica, pihalka žogice ipd. *so rekviziti.*) Čemu so služili?

a) Kaj vse je bila videoprojekcija na platno? (Ogledalo, televizija, abstraktne in konkretne projekcije, ki zaznamujejo bodisi atmosfero bodisi prostor dogajanja ali čas.)

b) Je voda v kotlu res vrela? So drva gorela? Je bil dim pravi? Kaj je bilo dejansko uprizorjeno, na kaj smo zgolj sklepali iz posledic? (Npr. Smo res videli, kako pesjani svoje žrtve skuhamo v kotlu? Iz česa smo sklepali na to?)

c) Kaj pa rekviziti? Kako so bili uporabljeni v predstavi? (kuhalnice, lonci, palice)

č) Kostumi. Ista igralka je igrala obe žrtvi (ženico, deklico) in Vražičko. Po čem sta se kostuma razlikovala?

2. Glasba

Kakšna je bila glasba v predstavi? Prepoznamo melodijo? Kako je bila izvajana? Kakšen je bil ritem glasbe, ki smo jo slišali v predstavi? Bi ga znali ponoviti s petjem, žvižgom ali s ploskanjem rok? Kateri od instrumentov je bil uporabljen med videoprojekcijo, ko smo slišali tudi pesem. Pesem smo med projekcijo slišali v izvedbi enega izvajalca, na koncu pa v izvedbi zboru plesalcev. Po čem sta se razlikovali? Kaj so pesjani uporabljali za instrumente?

Ustvarjamo in se igramo

Bi tudi mi znali zaigrati na palice in ropotulje? Vzemimo lesene palice ali naredimo ropotulje in poizkusimo.

3. Ples, gib in govor

- a) Kako se pesjani sporazumevajo? Kakšen jezik uporabljajo? Se njihov začetni govor razlikuje od končnega? Ima to kaj opraviti z njihovo prevzgojo in socializacijo?
- b) Kako se premikajo po odru? (Hodijo, tečejo, po dveh, po štirih, skačejo, plešejo, se gibajo stilizirano. Prizori segajo od popolnoma plesnih preko plesno gibalnih ali zgolj gibalnih do igranih.)

Ustvarjamo in se igramo

Zaigramo oz. zaplešimo nekaj prizorov iz predstave

4. DODATEK

Kot izhodišče za pogovore in izražanju čustev nam lahko služijo tudi knjižna gradiva, filmi, gledališke predstave, igre, umetniške prakse.

Nekaj primerov, ki so vam lahko v pomoč pri pogovoru z otrokom o nasilju.

Vir:

<http://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/nasilje-nad-otroki.html>

<http://www.zanenasilje.si/GlavniMenu/ZaUcitelje/Vseomedvrstniškemnasilju/Otrocikiizvajajomedvrstniškonasilje.aspx>

V veliko pomoč pri pogovoru o nasilju in brskanju po gradivih vam bosta tudi priročnika:

Skozi umetnost o medsebojnih odnosih (urednici: Irena Matko Lukan, Nataša Bucik, 2011), objavljen na spletni strani Kulturnega bazarja:

http://www.kulturnibazar.si/scripts/download.php?file=/data/upload/Skozi_umetnost_o_medosebnih_odnosih.pdf

Varni, močni in svobodni (2011)

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/kadri/ppt/Varni_mocni_in_svobodni_Prirocnik_za_izvajalce_CAP_programa_za_preventivo_zlorabe_otrok.pdf

MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo

Seznam pripravili: Ida Mlakar Črnič; mag. Darja Lavrenčič Vrabec

Medvrstniško nasilje

Leposlovje do 9. leta starosti:

Bevk, France: *Peter Klepec*, ilustr. Marjan Manček, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008 (Ciciban – zakladi otroštva).

Bode, Ann de: *Vsi se spravljajo name*, prev. Uroš Kalčič, ilustr. Rien Broere, Ljubljana: Kres, 1997.

De Kinder, Jan: *Rdeča ali Zakaj zasmehovanje ni smešno*, Ljubljana, 2016, KUD Sodobnost International.

Kuefler, Joseph: *Vladarja na igrišču*, prev in priredila Mojiceja Podgoršek, Domžale: Epistola, 2017.

Muck, Desa: *Anica in velike skrbi*, ilustr. Ana Košir, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005 (Zbirka Anica).

Novak Keber, Nina: *Moj prijatelj je drugačen*, ilustr. Mojca Fo, Celje, 2016, Društvo Mohorjeva družba (Zbirka Prijazna družba).

Øvreås, Håkon: *Super Rjavko*, ilustr. Øyvind Torseter, prev. Darko Čuden, Hlebce: Zala, 2016.

Pregl, Sanja: *Pravi prijatelj*, ilustr. Maja Lubi, Jezero: Morfemplus, 2017 (Zbirka Ljubezni je za vse dovolj).

Zöller, Elisabeth: *Kim je močna*, prev. Tina Štrancar, ilustr. Dagmar Geisler, Jezero: Morfem, 2014.

Zubrzycka, Elzbieta: *Zakaj bi se jezili?*, prev. Lidija Cerk Dečman, ilustr. Andrzej Fonfara. Ljubljana: Koleda, 2009.

Leposlovje od 10. leta starosti

Coleman, Michael: *Čudakov boj*, prev. Anja Kokalj, Ljubljana: Grlica, 2006 (Zbirka Na robu).

Erlings, Fridrik: *Benjamin Dove*, prev. Urška Pajer, Ljubljana: Grlica, 2008 (Svet je eden).

Fine, Anne: *Spretna Tulip*, prev. Andreja Blažič Klemenc, Tržič: Učila International, 2000 (Metuljev let).

Gervay, Susanne: *Jaz sem Jack*, prev. Alenka Urh, ilustr. Cathy Wilcox, Ljubljana: Vodnikova založba (DSKG), 2011 (Modra pomaranča).

Palacio, R. J.: *Julianova zgodba*, prev. Boštjan Gorenc, Zagorje ob Savi: Ocean, 2017.

Patterson, James: *Strašna šola. Kako sem preživel nasilneže, brokoli in Kačji vrh*, ilustr. Laura Park; prev. Matej Frece, Izola: Grlica, 2017.

Pregl, Slavko: *Usodni telefon*, ilustr. Arjan Pregl, Ljubljana: Prešernova družba, 2004 (Koledarska zbirka).

Sachar, Louis: *Zeleno jezero*, prev. Jakob J. Kenda, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006 (Žepnice).

Weeks, Sarah: *Prihrani mi mesto*, prev. Tamara Kranjec, Hoče: Skrivnost, 2017.

POUČNE KNJIGE ZA POGOVOR IN POGLABLJANJE TEME

Aubrey, Annette: *Mavrično moštvo: o nasilju*, prev. Maja Kraigher, ilustr. Patrice Barton, Murska Sobota: Pomurska založba, 2007.

Elliot, Michele: *Trpinčenje*, prev. Tina Potrato, ilustr. Harry Venning, Ljubljana: Educy, 2002 (Modri priročniki).

Frankel, Erin: *Nihče!: zgodba o tem, kako premagati medvrstniško nasilje v šolah*, ilustr. Paula Heaphy, prev. Tanja Goršič, Izola: Grlica, 2017.

Frankel, Erin: *Drzna!*, ilustr. Paula Heaphy, prev. Tanja Goršič, Izola: Grlica, 2017.

Frankel, Erin: *Čudna!*, ilustr. Paula Heaphy, prev. Tanja Goršič, Izola: Grlica, 2017.

Frankel, Erin: *Groba!*, ilustr. Paula Heaphy, prev. Tanja Goršič. Izola: Grlica, 2017.

Hibbert, Adam: *Zakaj ljudje ustrahujejo?*, prev. Anita Rusak Kastelic, Ljubljana: Grlica, 2006. (Zakaj?).

Johnson, Julie: *Ustrahovalci in nasilneži*, ilustr. Christopher O'Neill, prev. Marja Stojin, Ljubljana: DZS, 1998 (Zbirka Spregovorimo).

Saint Mars, Dominique de: *Blaž se pretepa*, prev. Milena Pivec, ilustr. Serge Bloch, Maribor: Obzorja, 1999 (Takšno je življenje).

Sanders, Pete: *Ustrahovanje*, prev. Marja Stojin, ilustr. Emma Krikler. Ljubljana: DZS, 1999 (Spregovorimo).

Zubrzycka, Elzbieta: *Mučitelj v razredu*, ilustr. Andrzej Fonfara, prev. Lidija Cerk, Ljubljana: Koleda, 2008.

Zubrzycka, Elzbieta: *Okamenel sem: kako ustaviti šolske mučitelje*, ilustr. Anna Ladecka, prev. Lidija Cerk Dečman, Ljubljana, 2007 Koleda.

Filmi (zbirka in arhiv Kinodvora- program Kinobalon)

- *Gašper in Petra- najboljši prijatelja* (Karsten og Petra blir bestevenn), FIVIA – Vojnik Norveška, 2013, 74 min, 4+
- *Medved Bamsi in čarovničina hči* (Bamse och häxans dotter), FIVIA – Vojnik, Švedska 2016, 65 min, 4+
- *Trije razbojniki* (Die drei Räuber), FIVIA – Vojnik, Nemčija, 2007, 75 min, sinhronizirano v slovenščino, 4+
- *Ernest in Celestina* (Ernest et Célestine), FIVIA – Vojnik, Francija, Belgija, Luksemburg, 2012, 75 min, sinhronizirano v slovenščino, 5+
- *Rdeči balon* (Le ballon rouge), Demiurg, Francija, 1956, 34 min, brez dialogov, 5+
- *Sova in miška*, (Uilenbal), FIVIA – Vojnik, Nizozemska 2016, 85 min, 5+
- *Ferdo Krota* (Orla Frøsnapper), Continental film, Danska, 2011, 81 min, 6+
- *Veliki dobrodušni velikan* (The BFG), Film & Video Distribution, Velika Britanija, Kanada, ZDA, 2016, 115 min, sinhronizirano v slovenščino, 7+
- *Bučko* (Ma vie de Courgette), Demiurg, Švica, Francija, 2016, 66 min, 8+
- *Najin svet* (Yoo Ga-eun), FIVIA – Vojnik, Južna Koreja, 2016, 95 min, 8+
- *Novi mulc* (Le nouveau), Demiurg, Francija, 2015, 80 min, 11+
- *Še žal ti bo* (Spijt!), DCP, Nizozemska 2013, 95 min, 12+